

Les dones en la investigació de la medicina de l'esport

MARÍA JOSÉ BILBAO

Responsable del Gabinet de Gènere
del Consell Català de l'Esport.

No era conscient del que suposava dir que sí a Ramon Balius, director d'aquesta revista, quan em va demanar un editorial sobre la situació de les dones en el terreny de la recerca mèdica en l'esport. He visitat nombrosos llocs web i memòries d'activitat de Catalunya i d'Espanya. He llegit novel·les negres per disposar de noves tàctiques de seguiment de pistes... i he trobat moltes coses, però no pas el que cercava per fer aquest editorial: les xifres.

Com diu la Dra. Hilary Rose, de la Universitat de Bradford (Regne Unit): "Les estadístiques són cabdals; la paraula 'estadística' vol dir 'els nombres de la situació o, si es vol, els nombres de l'estat (del llatí *statu*)'; si es vol fer una política, s'ha de disposar d'estadístiques fiables. Sense estadística, el problema no existeix i, per tant, la política per tractar-lo tampoc. Sense estadística només opinem. L'estadística ajuda a identificar els problemes i també a monitoritzar l'efectivitat dels remeis aplicats".

No he trobat estadístiques que permetin saber quantes doctores especialitzades en medicina de l'esport són investigadors principals o responsables de projectes de recerca, si treballen en l'àmbit públic o el privat, i d'on obtenen les fonts de finançament. Només puc opinar, doncs, pel que em diuen algunes d'elles: que són poques.

Se, per l'estudi europeu *She Figures 2003*, que en el terreny de la recerca en general i de les ciències de la salut específicament, les dones hi estan infrarepresentades. L'Estat espanyol aporta dades sobre les investigacions del CSIC (àrea governamental), i diu que en l'àmbit de les ciències mèdiques (sense matisar-ne l'àmbit) són el 42,1%. Ara bé, a l'apartat dels comitès científics (CSIC, Oficina de Ciència i Tecnologia i universitats de titularitat pública), aquests percentatges es redueixen fins al 27,9%. No hi ha xifres

Sense estadística, el problema no existeix i, per tant, la política per tractar-lo tampoc.

Sense estadística només opinem

espanyoles referents a àrees universitàries no públiques ni de l'àmbit de la recerca sense finalitat lucrativa.

Espanya declara que el 48,7% de les llicenciatures i els doctorats en ciències de la salut i socials, els fan de dones. Sorpren la diferència de proporció entre les que es graduen i les que apareixen en els camps d'investigació. Això pot tenir com a causa el fet que les dones s'encaminen a altres sectors professionals o al fet de desenvolupar altres treballs més tècnics ("tècnics" com oposat a investigació). Potser el que és més important és la concentració vertical de les xifres. La dimensió vertical és l'única que ens revela alguna cosa arran de la desigualtat entre sexes, perquè descriu la presència dels homes i de les dones en posicions concretes del sistema jeràrquic.

Un dels indicadors verticals és "l'índex de feminització" (*feminisation ratio* [FRi]), que ens informa del nombre de dones per cada cent homes que hi ha en la mateixa categoria jeràrquica. La fórmula és la següent: $Fri = (F/M) \times 100$ (on F: nombre de dones; M: nombre d'homes; i on, si $Fri=100$, significa que en aquella categoria jeràrquica hi ha el mateix nombre d'homes que de dones).

Com tots els indicadors, el millor és valorar-los juntament amb altres, especialment amb l'anomenat "índex de dissimilitud" (*dissimilarity index* [ID]), que reflecteix el percentatge d'homes i de dones que s'han de moure d'una categoria jeràrquica determinada a una altra perquè hi hagi un equilibri proporcional de composició del nombre de dones en totes les possibles ocupacions. La fórmula és: $ID = 1/2 \sum_i [F_i/F - M_i/M]$ (on, "i" correspon a una determinada posició laboral o càrrec; $ID = 1$ indica la presència exclusiva d'un dels dos sexes i $ID = 0$ denota una distribució paritària dels dos sexes en tots els llocs o categories laborals).

Per exemple, si tenim 3 tipus de lloc de treball (categoria) A, B i C amb 17, 37 i 91 dones i 108, 74 i 182 homes, respectivament, la proporció global de dones és del 28,5%. Si hi apliquem l'ID, la xifra que en resulta és 0,1795, és a dir que el 18% dels investigadors i investigadores haurien de canviar de càrrec a fi de mantenir la proporció del 28,5% de dones.

D'altra banda, cal dir que la distribució vertical de les dones segons l'escala jeràrquica dibuixa una forma de piràmide (base: categoria inferior), sent la dels homes una piràmide invertida.

La feminització progressiva de la medicina a Espanya és un fet. Medicina és la quarta carrera universitària pel que fa a la nota d'accés exigida (per exemple: 8,23 per entrar a la Universitat de Barcelona). A Catalunya hi ha 178.008 metges col·legiats i 70.699 metgesses col·legiades. Les dones suposen, per tant, el 39,7%, percentatge molt semblant al 39,9% de la mitjana espanyola; la Comunitat de Navarra és la que té el tant per cent més alt de dones (43%).

Les dades de la Societat Catalana de Medicina de l'Esport ens indiquen que hi ha 55 metgesses associades, que representen el 20,9% dels seus 263 membres.

L'important és que aquesta proporció es mantingui verticalment, és a dir que es manifesti en tots els comitès, consells o grups d'assessorament científic en els quals es decideix qui fa recerca, què investiga i amb quins recursos. Les associacions, però també cadascun dels centres de treball i recerca, han de vetllar perquè això sigui així i quan les xifres indiquin una altra tendència, es reflexioni sobre les causes que ho produeixen i es prenguin mesures des de la perspectiva del bon govern que ha de guiar qualsevol organització, sigui gran o petita. Hem de conèixer, no solament opinar.

Per últim, cal recordar que una de les dificultats transversals per a les dones en qualsevol professió, és la manca de temps quan es tenen fills, època que casualment coincideix amb les edats en què s'han de prendre decisions importants sobre la carrera professional.

Per tant, ens hi hem d'aplicar tots i totes. Cuidar la vida és cosa d'homes i de dones. Fer recerca, també.